

VALENȚE RELEVANTE ALE COMPETENȚEI SOCIOEMOȚIONALE ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL

CUCEREAVÎI Elena,

doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
ORCID: 0000-0001-8539-8561, e-mail: lenasiminel@mail.ru

RUSU Elena,

doctor, conferențiar universitar, Catedra Științe ale Educației și Management,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova,
ORCID: 0000-0002-3732-4880, e-mail: elenarusu003@gmail.com

Rezumat. *Realizarea cu succes a procesului educațional solicită un nivel optim de dezvoltare socială și emoțională. Competența socioemoțională este pilonul succesului profesional al cadrelor didactice, fiind direct implicată în optimizează relațiile interumane și susținerea procesului educațional. Prezența competenței socioemoționale la cadrele didactice, determină profunzimea și temeinicia integrității socioemoționale, incluzând un ansamblu de resurse, abilități și aptitudini derivate din emoții, sentimente, situații afective, relații sociale. În mediul educațional competența socioemoțională asigură o bună funcționalitate a însușirilor comportamentale la nivelul constructelor autoreglării și a relațiilor interpersonale.*

Cuvinte-cheie: *competență, competență socioemoțională, cadre didactice, proces educațional.*

Abstract. *The successful completion of the educational process requires an optimal level of social and emotional development. Socio-emotional competence is the pillar of teachers' professional success, being directly involved in optimizing interpersonal relationships and supporting the educational process. The presence of socio-emotional competence in teachers determines the depth and soundness of socio-emotional integrity, including a set of resources, skills and abilities derived from emotions, feelings, emotional situations, social relationships. In the educational environment, socio-emotional competence ensures a good functionality of behavioral traits at the level of self-regulation constructs and interpersonal relationships.*

Keywords: *competence, socio-emotional competence, teachers, educational process.*

Exigențele moderne privind necesitatea stabilirii unui cadru comun pentru definirea și recunoașterea rezultatelor învățării au condiționat integrarea în *sistemul European de învățare* și au impus implementarea unei paradigme noi în sistemul educațional din Republica Moldova: *abordarea prin competențe.*

Actualmente imperativul major în activitatea educațională vizează prezența și înzestrarea cadrelor didactice cu un ansamblu structurat de *competențe eficiente și performante de tip funcțional.*

În mediul educațional, conceptul de *competență* se prezintă ca un *element fondator* al unei *paradigme* pentru educație. Toate reușitele procesului educațional se datorează *competenței*.

În activitatea educațională, implicarea competențelor este apreciată întotdeauna ca un factor al reușitei sau succesului profesional. De aceea, esențial pentru orice cadru didactic sunt competențele lui.

Competența este ceea ce permite stăpânirea globală a unei *categorii de situații complexe*, prin *mobilizarea* unor resurse diverse (cunoștințe, abilități practice, scheme operatorii, reprezentări sociale, valori, atitudini).

Fiind rezultatul unui proces dinamic, competența semnifică acel ansamblu de comportamente potențiale (afective, cognitive și psihomotorii) care permit exercitarea eficientă a unei activități considerată ca fiind în general complexă.

Ph. Jonnaert, M. Ettayebi și R. Defise (2010) analizând temeinic noțiunea de competență, sugerează o abordare mai specifică a competenței în domeniul educațional definind-o prin:

1. *Context*;
2. *Persoană sau grup de persoane*;
3. *Cadru situațional* (o situație și familia ei de situații);
4. *Sferă de experiențe trăite anterior* (de o persoană sau grup de persoane în situații aproape izomorfe cu situația în curs de prelucrare);
5. *Cadru de acțiune sau categorii de acțiuni* (incluzând un anumit număr de *acțiuni* realizate de una sau mai multe persoane în această situație);
6. *Cadru al resurselor* (resurse utilizate pentru dezvoltarea competenței);
7. *Cadru de evaluare* (rezultate obținute, transformări observate în situație și de la persoanele în cauză și criteriile care permit să se afirme că prelucrarea situației este completă, reușită și acceptabilă din punct de vedere social [5, p. 78]).

Competența, la modul general, constă în capacitatea de a desfășura cu succes anumite sarcini.

Un cadru didactic competent trebuie să posede cunoștințe profunde de specialitate, priceperi, deprinderi și abilități de a lucra cu elevii, de a conduce grupul școlar, de-a acționa responsabil și adecvat într-un context educațional dat.

Cadrul didactic își desfășoară activitatea într-un mediu educațional destul de variat și ingrat, sarcinile lui fiind numeroase și complexe, în care se includ relațiile cu elevii, cu grupul școlar, relațiile cu colegii, cu părinții, cu managerii școlari. Cele mai mari provocări cu care se confruntă actualmente cadrele didactice în mediul educațional și față de care exprimă un grad sporit de vulnerabilitate sunt însă de ordin *socioemoțional*.

Dezvoltarea insuficientă a *competenței socioemoționale* a cadrelor didactice generează carențe semnificative în dezvoltarea profesională, dezvoltarea personală, gestionarea eficientă a procesului

educațional, managementul emoțiilor, rezolvarea situațiilor complexe, relaționarea socioemoțională pozitivă, luarea deciziilor corecte și responsabile în activitatea educațională.

Competența socioemoțională este o competență-cheie a activității didactice fiind: *multidimensională și integrativă, multifuncțională și interdisciplinară.*

Competența socioemoțională este implicată nemijlocit în susținerea procesului educațional conform unor legități specifice care permit adaptarea optimă și flexibilă la schimbările survenite, fără consecințe negative, contribuie la menținerea echilibrului dinamic între relațiile sociale și starea emoțională, reglează comportamentele și reacțiile în situații anxiogene etc.

Competența socioemoțională asigură priceperea cadrului didactic de a elabora mesaje educaționale în funcție de particularitățile conjuncturii socioemoționale, provocând reacții redutabile și formative subiecților, clauza primordială fiind compatibilitatea și adecvarea educațională [8, p. 44].

Competența socioemoțională a cadrului didactic cuprinde un ansamblu de capacități și abilități necesare procesului educațional cum ar fi [10, p.70]:

❑ **Conștiința de sine:**

- capacitatea de a recunoaște emoțiile și de a înțelege legătura dintre emoții, gânduri și comportamente;

- abilitatea de a reflecta asupra propriilor emoții, gânduri și valori, a modului în care acestea influențează comportamentul;

- capacitatea de a evalua cu acuratețe punctele forte și limitele personale, cu un sentiment de încredere, optimism și o „mentalitate de creștere”.

❑ **Automanagementul:**

- automotivarea,

- organizarea personală,

- autodisciplina,

- controlul impulsului și utilizarea strategiilor de coping în stres;

- reglare emoțiilor, gândurilor și comportamentelor în situații diferite;

- stabilirea scopurilor, atingerea obiectivelor profesionale și personale;

❑ **Conștientizarea socială:**

- capacitatea de a vedea situația din perspectivele altuia, de a respecta normele sociale și culturale ale altora și a aprecia diversitatea;

- abilitatea de a empatiza cu ceilalți, inclusiv cu cei din diferite medii și culturi,

- recunoașterea resurselor și sprijinului familial, școlar și comunitar

❑ **Abilitățile de relaționare:**

- capacitatea de a stabili ușor și adecvat relații cu ceilalți;

- capacitatea de a influența grupul de elevi, precum și indivizii izolați;
- capacitatea de a comunica în mod clar, de a asculta, de a coopera cu ceilalți, de a rezista presiunii sociale,

- capacitatea de a negocia și media conflictele în mod constructiv și de a cere și oferi ajutor atunci când este necesar.

☐ Responsabilitatea în luarea deciziilor:

- abilitatea de a evalua cu acuratețe riscurile, de a lua decizii potrivite legate de starea de bine proprie și a celorlalți;

- abilitatea de a evalua realist consecințele a diverse acțiuni;

- abilitatea de a face alegeri constructive privind comportamentul personal și asumarea responsabilității deciziei.

Competența socioemoțională generează valori, norme de conduită socioemoțională, modele comportamentale și de relaționare interpersonală, motivații, sentimente, atitudini. Astfel, competența socioemoțională implică:

- Conștientizarea factorilor sociali și emoționali stresanți din școală și societate precum și a celor care ar putea contribui la destresarea elevilor și a cadrelor didactice;

- Utilizarea strategiilor, metodelor și tehnicilor de lucru în grup în diferite situații educaționale;

- Utilizarea metodelor și tehnicilor de autocontrol psihocomportamental;

- Înțelegerea mecanismului de formare a trăsăturilor socioemoționale și adoptarea metodelor și tehnicilor de cunoaștere și activizare a elevilor;

- Proiectarea și organizarea activităților educaționale cu caracter socioemoțional;

- Adoptarea de conduite socioemoționale eficiente pentru aplanarea și rezolvarea conflictelor;

- Asumarea responsabilă a rolului social al cadrului didactic;

- Identificarea tendințelor socioemoționale și corelarea acestora cu procesul educațional;

- Elaborarea de strategii socioemoționale eficiente ale parteneriatului școală-familie, școală-comunitate.

Cercetătorii V. Chiș [1], L. Hostim [3], El. Joiță [4], E. Păun [8] analizând competențele socioemoționale subliniază că în reprezentările cadrelor didactice efortul elevilor de a avea un climat socioemoțional bun în cadrul grupului școlar reprezintă principala condiție a reușitei școlare.

Analizând cele expuse, putem *concluziona* cu certitudine că competența socioemoțională constituie un deziderat relevant în procesul educațional deoarece permit:

- ☑ Elaborarea de proiecte și programe de adaptare rapidă a elevilor la schimbările de natură socială și emoțională;

Selectarea unor metode și tehnici moderne de organizare a activităților didactice folosind o gama variată de mijloace și materiale legate de punerea în evidență a atitudinilor și comportamentelor socioemoționale;

Elaborarea de proiecte tematice privind aplicarea normelor socioemoționale conform prevederilor metodice în vigoare;

Optimizarea relațiilor socioemoționale prin activitatea educațională;

Capacitatea de comunicare socioemoțională eficientă în vederea creșterii randamentului profesional;

Abilități de adecvare a forței/autorității socioemoționale la situațiile educaționale concrete.

Bibliografie:

1. CHIȘ, V. *De la pedagogie pentru cunoștințe la pedagogie pentru competențe*. Iași: Polirom, 2006. 425 p. ISBN 978-606-711-002-9.
2. DIACONU, M. *Competențele profesiei didactice*. În: Standarde profesionale pentru profesia didactică. Sibiu: Editura POLSIB, 2002. 225 p. <https://didactika.files.wordpress.com/2008/05/profesiadidactica.pdf>.
3. HOSTIM, L. *Strategia succesului profesional*. Iași: Ed. Gh. Asachi, 2000. 217 p. ISBN 978-973-15-214-1.
4. JOIȚĂ, E. (coord). *Formarea pedagogică a profesorului*. București: EDP, 2008. 399 p. ISBN 978-973-30-2338-8.
5. JONNNAERT, PH., ETTAYEBI, M., DEFISE, R. *Curriculum și competențe*. Un cadru operațional. Cluj-Napoca: ASCR, 2010. 122 p. ISBN 978-973-7973-98-6.
6. MARCUS, S. *Competența didactică, perspectiva psihopedagogică*. București: Editura ALL Educational, 1999. 170 p. ISBN 973-684-016-6.
7. NECULAI, A., BONCU, ȘT. *Dimensiuni psihocociale ale activității profesorului*. În *Psihologie școlară*, (coord. A. Cosmovici, L. Iacob) Iași: Polirom, 1998. 256 p. ISBN 973-683-048-9.
8. PĂUN, E. *Școala abordare sociopedagogică*. Iași: Polirom, 1999. 175 p. ISBN 973-683-220-1
9. POPA, I. D. *Profesorul eficient. Necesitatea și posibilitatea formării lui*. Iași: Ed. Universității „Al. I. Cuza”, 2002. 170 p. ISBN 973-683-220-1.
10. TURCHINĂ, T. *Abilitățile socioemoționale: prioritate a educației secolului al XXI-lea*. Didactica Pro, nr. 4-5 (110-111), 2018. pp.68-72, ISSN 1810-6455.